

УДК 351.86

Пропозиції щодо організаційної структури системи державного управління військово-технічною політикою України

О.Ф. САЛЬНИКОВА

Національна академія державного управління при Президентові України,
м. Київ, Україна, E-mail: greekolga@list.ru

Авторське резюме

У статті запропоновано організаційну структуру системи державного управління військово-технічною політикою. Проаналізовано та зроблено висновок, що управління військово-технічною політикою, як єдиною цілісною системою, покладено в основу побудови системи державного управління. Зв'язок організаційної структури державного управління військово-технічною політикою та розвиток її теорії сприяє успішній діяльності у військово-технічній сфері. У статті виділено сфери взаємодії військово-технічної політики з іншими системами. Автор зауважує, що військово-технічна політика може розглядатися як визначений результат взаємодії багатьох систем, які, у свою чергу, відчувають обмежений вплив військово-технічної політики, що, відповідно, може підвищувати ефективність функціонування кожної із взаємодіючих з нею систем. Автор надає пропозиції щодо організаційної структури системи державного управління військово-технічною політикою, основними з яких є: можливість збалансованого врахування у військово-технічній політиці: політичних, воєнних, економічних, ресурсних, моральних, культурних, соціальних, освітніх і інших інтересів держави, суспільства, різних груп населення і окремих членів; спроможність швидко встановити раціональну технологію діяльності держави у військово-технічній сфері і її складових, у тому числі технологію розробки, створення і виробництва нових зразків, комплексів і систем ОВТ з урахуванням світових тенденцій їх розвитку і розвитку світової військової промисловості; спроможність координації діяльності органів виконавчої влади, міністерств і відомств у військово-технічній сфері шляхом указів, доручень і розпоряджень вищої посадової особи України у реальному режимі часу; можливість встановлення єдиної політики держави щодо основної продукції військового призначення і ресурсів, які потрібні для її виробництва у прийнятні строки.

Ключові слова: державне управління, військово-технічна політика, організаційна структура, система, озброєння та військова техніка.

Suggestions to organizational structure of system of state administration of military-technical policy of Ukraine

O.F. SALNIKOVA

National academy for public administration under the President of Ukraine,
Kyiv, Ukraine, E-mail: greekolga@list.ru

Abstract

In the article the organizational structure of the system of state administration of military-technical policy is offered. Management of military-technical policy, as by the single integral system, is fixed in basis of construction of the system of state administration is considered. Connection of organizational structure of state administration of military-technical policy and development of its theory assist successful activity in military-technical sphere. In the article the spheres of cooperation of military-technical policy are distinguished with other systems. An author notices that military-technical policy can be examined as a certain result cooperations of many systems, that, in turn, feel the limited influence of military-technical policy, that, accordingly, can promote efficiency

© О.Ф. Сальнікова, 2014

of functioning each of the cooperating with her systems. An author gives suggestions to the organizational structure of the system of state administration of military-technical policy, basic from which are: possibility of the balanced account in military-technical policy: political, soldiery, economic, resource, moral, cultural, social, educational and other interests of the state, society, different groups of population and separate members; possibility quickly to set rational technology of activity of the state of military-technical sphere and its constituents, including technology of development, creation and production of new standards, complexes of armament, taking into account world their progress and development of world military industry trends; possibility of coordination of activity of organs of executive power, ministries, at departments in military-technical sphere by decrees, commissions and orders of higher public servant of Ukraine in the real mode of time; possibility of establishment of single policy of the state in relation to the basic products of military-oriented and resources.

Keywords: state administration, military-technical policy, organizational structure, system, armament and military technique

Постановка проблеми. На сьогодні оточення України не можна назвати спокійним та сприятливим. Зокрема, звіти за результатами дослідження Інституту миру свідчать, що в сусідніх з Україною державах існує досить висока схильність до вирішення внутрішніх і зовнішніх суперечностей силовими методами. На жаль, у керівних і програмних документах України у сфері оборони конкретного значення військово-технічної політики чітко не визначено, тобто не описано сукупністю показників і критеріїв. Це призводить до низки системних невідповідностей між визначеними в національному законодавстві очікуваними результатами підготовки держави до оборони та реальним станом обороноздатності України. Аналіз спектр цих невідповідностей дозволяє стверджувати, що значна їх частина пов'язана з неефективним функціонуванням системи державного управління підготовкою держави до оборони, але й, відповідно, і національним оборонно-промисловим комплексом.

Аналіз досліджень і публікацій. Провідними вченими В. П. Горбуліним, А. І. Шевцовим, М. В. Сунгуровським, О. О. Свергуновим, В. Л. Сівковичем, П. Г. Неботовим, В. О. Смірновим, Л. М. Ленським та ін. досліджуються питання реформування та розвитку національного оборонно-промислового комплексу, що є визначальними з погляду реалізації військово-технічної політики [1-7]. Водночас стан оборонної

промисловості погіршується і потребує подальших наукових досліджень. У попередніх статтях автор розкрив роль оборонно-промислового комплексу (ОПК) у системі національної безпеки, запропонував нові організаційні форми державного управління військово-технічною політикою України.

Мета дослідження. У даній статті автор ставить за ціль обґрунтувати організаційну структуру системи державного управління військово-технічною політикою та надати їй схематичного вигляду.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо сфери розвитку військово-технічної політики як єдину цілісну систему. Основними завданнями суб'єкта державного управління сферою могло б стати приведення її у відповідність з умовами, що складаються з цілей, завдань, організаційної структури, складу і механізму функціонування, системи військово-технічної політики, а також моніторинг документів, у тому числі нормативно-правових, які розробляються учасниками військово-технічної діяльності, з метою їх погодження на етапі розробки. Це підвищить однозначність сприйняття змісту документів, у розробці і користуванні яких можуть брати участь багато посадових осіб. В цілому дана пропозиція допоможе спрямувати розвиток військово-технічної політики на майбутнє, створить нові сприятливі умови для її успішної розробки і реалізації, а також для виконання досліджень з системами більш високого порядку, частиною яких

є військово-технічна політика. Виділення сфери взаємодії з іншими системами має для військово-технічної політики глибокий сенс, так як стан взаємодіючих систем може або сприяти її успішному функціонуванню, або гальмувати його. Тому військово-технічна політика може розглядатися як визначений результат взаємодії багатьох систем, які, у свою чергу, відчувають обмежений вплив військово-технічної політики, що, відповідно, може підвищувати ефективність функціонування кожної із взаємодіючих з нею систем. До систем, що активно впливають на військово-технічну політику, можна віднести системи цивільної і військової освіти, із підготовки воєнних кадрів, проходження військової служби та ін. Реалії сьогодення вимагають підвищення ефективності діяльності держави у військово-технічній сфері та формування спеціальних вимог до взаємодіючих систем.

При вдосконаленні системи державного управління військово-технічною політикою на основі впровадження в її організаційні форми системних принципів може використовуватися множина способів. Однак, розуміючи цей процес як «дослідження діянь», доцільно використовувати спосіб, що рекомендує при побудові чи вдосконаленні управляючої системи виходити з необхідності виконання сукупністю органів управління «повного організаційного завдання» – диференційної і взаємопов'язаної сукупності управлінських впливів на учасників військово-технічної політики для досягнення кожної великої цілі і встановлення того, яка частина цих впливів виконується тим або іншим підрозділом управляючої системи. Іншими словами, створена сукупність органів управління повинна бути спроможною виконувати його функції у всіх сферах і ланках системи військово-технічної політики в повному обсязі з суворим розподілом відповідальності за результати діяльності.

Органи управління управлінської системи повинні складати два рівні: перший – вищий орган управління військово-технічною політикою; другий

– сукупність органів управління окремими сферами, який доцільно поділити на дві групи (в Міністерстві оборони і Генеральному штабі). Виходячи з необхідності дотримання принципу «повного організаційного завдання», вищий орган управління військово-технічною політикою повинен бути спроможний управляти розробкою і реалізацією військово-технічної політики у всіх її сферах, кожну з яких доцільно розглядати як функцію управління вищого органу системи. Ці сфери реально існують, хоча деякі з них поділені на ділянки діяльності органів управління і управлінських структур, і не мають спеціально створених для управління цими сферами органів. До основних функцій управління військово-технічною політикою доцільно віднести також ті сфери, вплив яких на військово-технічну політику в цілому за останні роки набув вирішального значення. Яскравим ефективним результатом об'єктивної довгострокової військово-технічної політики можна вважати створення єдиної системи військово-повітряних сил і сил протиповітряної оборони ЗС США. Успішне розв'язання цієї проблеми залежало від створення технічної основи об'єднаної системи управління силами і засобами. Робота над створенням і вдосконаленням функціонування нової системи потребувала кілька десятиліть і витрат значних ресурсів. Поставлені завдання були досягнуті. І це стало можливим тільки за умов об'єктивної довгострокової військово-технічної політики, в основі якої лежали об'єктивні результати наукових досліджень.

Розглянувши окремі сфери військово-технічної політики як ділянки управління, повернемося до організаційної структури управлінської системи військово-технічної політики.

Вищий орган управління діяльністю держави у військово-технічній сфері може мати назву «Апарат управління військово-технічною політикою». В його складі доцільно мати спеціалістів, об'єднаних в окремі підрозділи, що спроможні в структурі виконувати весь набір функцій управління, - своєрідний

штаб, завдання якого забезпечити вищій посадовій особі України можливість управляти військово-технічною політикою. Тому зв'язка «Вища посадова особа – апарат управління» може розглядатися як лінійно-штабна структура, що повністю розкриває зміст цієї зв'язки. При цьому:

склад підрозділу апарату управління і сукупність його об'єктів (сфер військово-технічної політики) відповідають один одному;

дана зв'язка дозволяє побудувати ієрархію органів управління військово-технічною політикою з суворим розподілом функцій на всіх його рівнях знизу доверху і можливістю забезпечити раціональну ступінь централізації при прийнятті рішень;

структура управлінської системи дозволяє мати в підрозділах управління спеціалістів, які вирішують функціонально пов'язані завдання;

апарат управління, що пропонується, створює умови для виключення паралелізму в діяльності органів управління і дублювання їх робіт в усій управлінській системі;

управлінська система відповідає умовам мирного і військового часу і не потребує суттєвої перебудови при їх зміні;

управлінська система відповідає основним системотехнічним вимогам до будь-яких систем управління діяльністю держави: вона є підсистемою системи більш високого порядку – управління воєнною безпекою держави і може успішно взаємодіяти з іншими державними системами, які беруть участь у військовому будівництві і організації оборони України, зберігаючи свою єдність і цілісність;

в апараті управління зосереджується повний набір функцій, з'являється можливість створення на інших рівнях ієрархії структури органів для виконання їх підфункцій і як наслідок - суворої вертикалі управління та умов для формування єдиних цілей і завдань всіх структур системи військово-технічної політики. Це дозволяє стандартизувати (уніфікувати) систему органів управління, застосувати типові, уніфіковані

і стандартизовані елементи, структур управління, уніфіковані штати, автоматизовані засоби і системи управління, програмне забезпечення. Це також підвищує спроможність системи управління змінити її функції, складу і структури без змінення його ефективності, дозволяє створити єдиний інформаційний простір військово-технічної політики, у тому числі єдину базу нормативно-правових документів, як складову інформаційного простору сфери воєнної безпеки держави.

Управління військово-технічною політикою як єдиною цілісною системою покладено в основу побудови системи державного управління та має багато аспектів. Зв'язок організаційної структури державного управління військово-технічною політикою та розвиток її теорії сприяє успішній діяльності у військово-технічній сфері. Теорія повинна вказати, якою може бути військово-технічна політика України (її цілі, завдання і зміст) і як побудувати її систему (склад, організаційну структуру і механізм функціонування). Теорія розвивається, коли об'єкт дослідження являє собою єдину систему його елементів і коли вона відокремлена від інших систем. Військово-технічна політика сьогодні на відміну від минулого повинна ґрунтуватися на наукових знаннях, що ще раз підкреслює значення теорії як джерела цих знань. Ключовим для становлення і розвитку теорії є впровадження в неї системних принципів, у відповідності з якими військово-технічна політика повинна будуватися як єдина цілісна система. Тільки системна методологія – основа теорії, може дати змогу теоретично обґрунтувати перспективу вдосконалення військово-технічної політики, розкрити її основні зв'язки і відношення з іншими складовими воєнної безпеки держави і створити умови для успішного вирішення практичних завдань військово-технічної політики. Системна методологія довела повну перевагу над іншими при побудові функціонування будь-яких сфер діяльності людини і навколишнього середовища, серед яких державна влада, наука, осві-

та, економіка, воєнна справа тощо. Як сказав видатний дослідник природи А.Фукуоку: «Розглядати елемент поза системою – річ безглузда. Важливою сферою військово-технічної політики – є система ОВТ будь-якої країни, що розвивається за системною методологією. Аналіз бойових властивостей зразків, комплексів і систем ОВТ, що поступають на оснащення військ розвинутих країн, вказує на те, що вони стають все більш інтегрованими – кожний окремий зразок, комплекс або окрема система ОВТ розробляється як елементи (підсистеми) систем ОВТ більш високого порядку, а їх бойова ефективність визначається по вкладу їх в ефективність цих систем. Кожен новий зразок ОВТ стане наступним кроком у перетворенні сукупності ОВТ будь-якого військового формування, у тому числі ЗС і військової організації країни, в єдину цілісну інформаційно-ударну систему.

Основою такого розвитку ОВТ стали нові інформаційні технології і комп'ютеризація військових формувань. Ці обставини сприяли розбудові концепції мережецентричної системи ведення війни в умовах тотальної комп'ютеризації сил і засобів збройної боротьби та об'єднання їх в єдині цілісні інформаційно-ударні бойові системи на фундаменті нових інформаційних і комп'ютерних мереж. Система ОВТ майбутнього, побудована з використанням основних ідей мережецентричних воєнних дій, або будь-якої іншої високо інтегрованої системи, основні принципи побудови якої вносять корінні зміни у форми і способи збройної боротьби.

Система державного управління військово-технічної політики, окрім вищого органу управління – апарату військово-технічної політики, включає структури (суб'єкти) управління третього рівня, які розподілені між Міністерством оборони України (МОУ), Генеральним штабом (ГШ) ЗС і оборонно-промисловим комплексом. При цьому означені структури управління можуть виконувати наступні функції:

МОУ та ГШ ЗС - функції управління системного розвитку ОВТ і технічно-

го оснащенням військових формувань. Визначення системи ОВТ майбутнього, розроблення її основних характеристик, основних вимог до зразків, комплексів, систем ОВТ, які розробляються і модернізуються, розробка завдань для підприємств оборонно-промислового комплексу на розробку, створення і виробництва нових ОВТ, контроль за роботою виробництв оборонно-промислового комплексу щодо виконання завдань замовника ОВТ.

ГШ - функції управління, пов'язані з технічним забезпеченням воєнних дій, експлуатацією ОВТ в мирний і воєнний час, професійною військово-технічною підготовкою особового складу ЗС;

МО України - функції управління розробкою, створенням і виробництвом ОВТ, розвитком нових воєнних технологій та їх впровадженням.

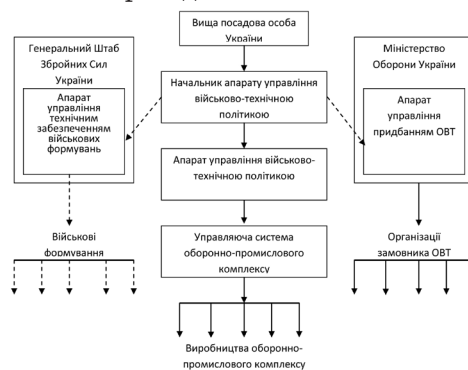

Рис. 1. Принципова схема організації системи державного управління військово-технічною політикою.

Висновки. Таким чином, перевагами запропонованої організаційної структури в системі державного управління військово-технічною політикою слід вважати:

найвищий статус військово-технічної політики, який вона набуває в новій структурі і який в сукупності з іншими організаційними заходами тільки і може зупинити процес її деградації. Військово-технічна політика стане формуватися і реалізовуватися як важлива складова державної політики в сфері військової безпеки держави;

можливість збалансованого врахування у військово-технічній політиці: політичних, воєнних, економічних, ресурсних, моральних, культурних, соціальних, освітніх і інших інтересів держави, суспільства, різних груп населення і окремих членів;

спроможність швидко встановити раціональну технологію діяльності держави у військово-технічній сфері і її складових, у тому числі технологію розробки, створення і виробництва нових зразків, комплексів і систем ОВТ з урахуванням світових тенденцій їх розвитку і розвитку світової військової промисловості;

спроможність координації діяльності органів виконавчої влади, міністерств і відомств у військово-технічній сфері шляхом указів, доручень і розпоряджень вищої посадової особи України у реальному режимі часу;

можливість встановлення єдиної по-

літики держави щодо основної продукції військового призначення і ресурсів, які потрібні для її виробництва, у прийнятті строки;

підсилення впливу військово-технічної політики на стан взаємодії з нею систем – військової і цивільної освіти, розвитку інфраструктури основних сфер військово-технічної політики, підготовки кадрів та ін.;

зниження витрат усіх видів ресурсів на розробку і реалізацію військово-технічної політики шляхом зменшення дублюючих і паралельних робіт і заходів у її окремих сферах;

створення кращих умов для використання світових тенденцій розвитку ОВТ;

встановлення збалансованої єдності в організаційній структурі системи державного управління структур формального і неформального очікування зниження корупції у військово-технічній сфері.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Теорія озброєння. Науково-технічні проблеми та завдання: монографія: Т.1. Воєнно-технічні аспекти воєнної безпеки держави [І. Б. Чепков, В. В. Зубарев та ін.] – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – 432 с.
2. Військово-технічна та оборонно-промислова політика України в сучасних умовах: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. О. Свергунов; За заг. ред. В. М. Бегми. – К.: НІСД, 2013. – 112 с.
3. Воєнно-технічна політика: проблеми формування та управління: Монографія / В. О. Смірнов, Л. М. Ленський, С. В. Жданов; За заг. ред. В. О. Смірнова. – К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2011. – 216 с.
4. Методологічні аспекти оцінки стану військово-технічної політики та її складових / В. В. Зубарев, О. П. Кутувий, О. О. Свергунов, С. М. Химченко. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 206 с.
5. Оборонна політика України на початку XXI століття: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. С. Александров, В. М. Маркелов [та ін.]; за ред. О. В. Литвиненка. – К.: НІСД, 2010. – 72 с.
6. Горбулін В. П., Качинський А. Б. – К.: ДП «НВЦ» «Євроатлантикінформ», 2007. – 592 с.
7. Єхануров Ю. І. Забезпечення обороноздатності України. Реалії та міфи. / Наука і оборона. – 2009. - № 3. – С. 3 – 10.

REFERENCES:

1. Teoriia ozbroiennia. Naukovo-tekhnicni problemy ta zavdannia: monohrafiia (Theory weapons. Scientific and technical issues and objectives: monograph). K.: *Vydavnychiy dim Dmytra Buraho*, 2014. 432 p.
2. Viiskovo-tekhnicna ta oboronno-promyslova polityka Ukrainy v suchasnykh umovakh: analit. dop. (Military-technical and military-industrial policy of Ukraine in modern conditions: analyte. ext). K.: *NISD*, 2013. 112 p.
3. Voienno-tekhnicna polityka: problemy formuvannia ta upravlinnia: Monohrafiia (Military-Technical Policy: Problems of Formation and Control: Monograph). K.: *TsNDI OVT ZSU*, 2011. 216 p.
4. Metodolohichni aspekty otsinky stanu viiskovo-tekhnicnoi polityky ta yii skladovykh (Methodological aspects of assessment of military-technical policy and its components). K.: *Intertekhnolohiia*, 2009. 206 p.

5. *Oboronna polityky Ukrainy na pochatku KhKhI stolittia: analit. dop. (Defence Policy of Ukraine in the early twenty-first century: the analyte. ex)*. К.: *NISD*, 2010. 72 p.
6. *Horbulin V. P. Systemno-kontseptualni zasady stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy (System-Strategy of National Security of Ukraine)*. К.: *DP «NVTs» «Yevroatlantykinform»*, 2007. 592 p.
7. *Yekhanurov Yu. I. Zabezpechennia oboronozdatnosti Ukrainy. Realii ta mify. (Provision of defense of Ukraine. Realities and myths)*. *Nauka i oborona*. 2009. № 3. P. 3 – 10.

Сальнікова Ольга Федорівна – кандидат технічних наук
Національна академія державного управління при Президентові України
Адреса: 03057, м. Київ, вул. Ежена Потье, 20
E-mail: greekolga@list.ru

Salnikova Olga Fedorivna – PhD in technical science
National academy for public administration under the President of Ukraine
Address: 20, Ezhena Pottier Str., Kyiv, 03057
E-mail: greekolga@list.ru